

Presentation

Summer School 2009 «Roman Ceramics in the Western Mediterranean: Typologies, Production and Trade» is a specialised and high-level scientific meeting. This year's edition will be held from 5 to 10 October at the central offices of the Catalan Institute on Classic Archaeology (ICAC), in Tarragona, in collaboration with the Istituto per i Beni Archeologici e Monumentali (IBAM) of the Consiglio Nazionale delle Ricerche (Commessa di ricerca «Approcci multidisciplinari integrati per l'analisi dei manufatti»). The purpose of this year's meeting is to present -through recognised experts in the field- the state of the main ceramic types from the Roman era in the western Mediterranean based on typological axes (characteristics of the materials), on production (areas of creation according to historical, social and geographic setting) and trade (Roman ceramics as objects of consumption and trade). Precedence will also be placed on the educational angle of the conference (preferably addressed to third-level degree students) in order to deepen their knowledge of ceramics, which leads to the training of specialists in this subject area.

Summer School 2009 will be honoured with the presence of internationally-recognised specialists from Spain, France, Italy and Belgium. These speakers will provide materials that will be the object of several presentations both at the ICAC and at different museums in the region, such as the Salvador Vilaseca Archaeology Museum in Reus. Thus, this gathering represents an excellent chance to come into direct contact with some of the leading experts of today in this field.

Direction

Isabel Rodà de Llanza (Institut Català d'Arqueologia Clàssica - ICAC)
Francesco D'Andria (Istituto per i Beni Archeologici e Monumentali - CNR, Lecce - Catania)

Scientific Coordinators

Ramon Járrega (ICAC)
Daniele Malfitana (IBAM - CNR, Lecce - Catania)

Third International Summer School 2009 La ceràmica romana a la Mediterrània occidental Tipologia, producció i comerç

Inscripció (250 €)

La inscripció a la Summer School 2009 inclou l'assistència a les jornades i als dinars de benvinguda i comiat, un exemplar de *Les imitacions de vaixel·la fina a la Hispània Citerior en època tardorepublicana i altimperial*, de M. Roca i J. Principal (ed.) (2007), un altre d'*El territori de Tarraco: vil·les romanes del Camp de Tarragona*, de J. A. Remolà (ed.) (2008), i les visites als monuments romans dels voltants de Tarragona, al Museu Nacional d'Arqueologia de Tarragona, al Museu d'Història de Tarragona i al Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca de Reus. El preu de la inscripció és de 250 €. Us podeu inscriure a les jornades a través de la pàgina web www.icac.net/sumsch09 o fent l'ingrés al número de compte corrent de l'Institut a La Caixa 2100 3011 36 2200360230, i enviar per fax o correu postal el comprovant juntament amb la butlleta d'inscripció a l'ICAC.

Inscripció amb crèdits (320 €)

Per a estudiants de la Universitat Rovira i Virgili que vulguin convalidació per crèdits de lliure elecció (3 crèdits - en tràmit). Per a més informació, consulteu: www.urv.net

Excursió a Empúries (35 €)

Inclou el trasllat en autocar des de Tarragona, la visita al jaciment i al museu, una mostra de ceràmiques a càrrec de Xavier Aquilué i el dinar.

Registration (250 €)

Registration for Summer School 2009 includes attendance at the conferences and the welcome and farewell receptions, a copy of *Les imitacions de vaixel·la fina a la Hispània Citerior en època tardorepublicana i altimperial*, by M. Roca and J. Principal (ed.) (2007), another of *El territori de Tarraco: vil·les romanes del Camp de Tarragona*, by J. A. Remolà (ed.) (2008), and visits to the Roman monuments surrounding Tarragona, the History Museum of Tarragona and the Archaeological Museum Salvador Vilaseca of Reus. The registration price is 250 €. You can register for the conferences at the Website www.icac.net/sumsch09 or by transferring the money to the Institute's current account at La Caixa, number 2100 3011 36 2200360230 IBAN ES68 2100 3011 3622 0036 0230, and then sending the payment receipt, along with the registration form, by fax or post to ICAC.

Registration with ECTS (320 €)

Only for Universitat Rovira i Virgili students. Convalidation with 3 ECTS. For further information: www.urv.net

Excursion to Empúries (35 €)

Includes transport from Tarragona, guided tour to the archaeological site and to the Museum, ceramic display by Xavier Aquilué and lunch.

Butlleta d'inscripció / Registration form

Nom i cognoms / Name and surname(s): .....

Adreça / Address.....

Codi postal / Postcode..... Població / City.....

País / Country.....

Data de naixement / Date of birth..... Telefófon / Telephone.....

Adreça electrònica / Email..... Fax.....

DNI / Núm. de passaport / NIF.....

Llicenciat / Degree..... Any / Year.....

Universitat / University.....

Inscripció: 250 €

Inscripció amb crèdits: 320 €

Inscripció + excursió a Empúries: 285 €

Inscripció amb crèdits + excursió a Empúries: 355 €

Més informació

Institut Català d'Arqueologia Clàssica

Pl. d'en Rovellat, s/n.
43003 Tarragona
Tel.: +34 977 249 133
Fax: +34 977 224 401
www.icac.net
www.icac.net/sumsch09
info@icac.net

Istituto per i Beni Archeologici e Monumentali (IBAM)

Sede di Catania.
c/o Palazzo Ingrassia via Biblioteca, 4.
95124 Catania
Tel.+39 095 311981 · Fax:+39 095 311981
www.ibam.cnr.it
www Romansicilyproject.org

Third International Summer School 2009

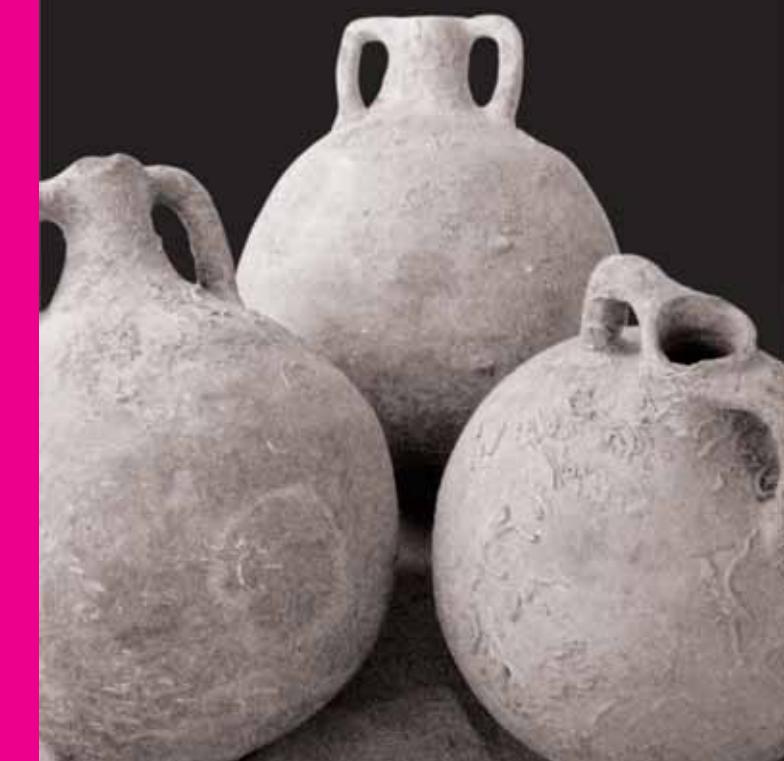
La ceràmica romana a la Mediterrània occidental

Tipologia, producció i comerç

Institut Català d'Arqueologia Clàssica

Istituto per i Beni Archeologici e Monumentali - CNR

Tarragona, 5-10 d'octubre de 2009

Presentació

La Summer School 2009 «La ceràmica romana a la Mediterrània occidental. Tipologia, producció i comerç» és una reunió científica especialitzada d'alt nivell que aquest any té lloc, del 5 al 10 d'octubre, a la seu de l'Istitut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC), a Tarragona, en col·laboració amb l'Istituto per i Beni Archeologici e Monumentali (IBAM) del Consiglio Nazionale delle Ricerche (Commissari di ricerca «Approcci multidisciplinari integrati per l'analisi dei manufatti»). La finalitat de la reunió d'enguany és presentar, per part de reconeguts especialistes en la matèria, l'estat de la qüestió dels principals tipus ceràmics d'època romana a la Mediterrània occidental amb base als eixos tipològic (característiques dels materials), de producció (les àrees d'elaboració segons el context històric, social i geogràfic) i comercial (la ceràmica romana com a objecte de consum i comerç). També es primarà el vessant formatiu de la reunió (preferentment dirigit a estudiants de tercer cicle) per tal d'aprofundir en els coneixements sobre ceràmica, cosa que permetrà la formació d'especialistes en la matèria.

La Summer School 2009 compta amb la presència d'especialistes reconeguts internacionalment procedents d'Espanya, França, Itàlia i Bèlgica. Aquests ponents aportaran materials que seran objecte de diverses presentacions tant a l'ICAC com al Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca de Reus. La trobada constitueix, doncs, una bona ocasió per entrar en contacte directe amb alguns dels millors coneixedors actuals de la matèria.

Direcció

Isabel Rodà de Llanza (Institut Català d'Arqueologia Clàssica - ICAC)
Francesco D'Andria (Istituto per i Beni Archeologici e Monumentali - CNR, Lecce - Catania)

Coordinació científica

Ramon Járrega (ICAC)
Daniele Malfitana (IBAM - CNR, Lecce - Catania)

Programa

Dilluns 5 d'octubre
Monday 5th October

9.00 h - 9.30 h
Recepció dels participants
Participants reception

9.30 h - 10.00 h
Presentació Presentation
Francesco D'Andria (IBAM - CNR)
Isabel Rodà de Llanza (ICAC)

10.00 h - 10.45 h
L'origine degli studi sulla ceramica romana nel Mediterraneo occidentale. Nino Lamboglia: da Ventimiglia a Emporia
Francesca Pallarès (Università di Roma La Sapienza)

10.45 h - 11.15 h
Pausa café Coffee break

11.15 h - 12.00 h
L'aportació de l'arqueometria en l'estudi de la ceràmica romana
Aureli Álvarez (Universitat Autònoma de Barcelona/ICAC)

12.00 h - 12.45 h
Les produccions de vernís negre al segle II aC
Jordi Principal (Museu d'Arqueologia de Catalunya)

12.45 h - 13.30 h
Ceràmica i història: les produccions de vernís negre a Valentia el 138 i el 75 aC
Albert Ribera (Ajuntament de València)

13.30 h - 15.00 h
Dinar de benvinguda Welcome lunch

15.00 h - 15.45 h
Ceramic production in the Roman East
Jeroen Poblome (Katholieke Universiteit Leuven)

15.45 h - 16.30 h
La sigil-lada itàlica
Marisol Madrid (Universitat de Barcelona)

16.30 h - 16.45 h
Pausa Break

16.45 h - 17.30 h
Mostra de ceràmiques
Ceramic display

Dimarts 6 d'octubre
Tuesday 6th October

10.00 h - 10.45 h
La sigil-lada gàl·lica
Xavier Nieto (Centre d'Arqueologia Subaquàtica de Catalunya)

10.45 h - 11.30 h
La sigil-lada hispànica
Mercè Roca (Universitat de Barcelona)

11.30 h - 12.00 h
Pausa café Coffee break

12.00 h - 12.45 h
La ceràmica corintia decorata a rilievo
Daniele Malfitana (IBAM-CNR, Catània)

12.45 h - 13.30 h
La ceràmica de paret fines
Alberto López (Diputació de Barcelona)

13.30 h - 16.00 h
Pausa i visita lliure als monuments de Tarragona Break and free visit to Tarragona monuments

16.00 h - 16.45 h
La sigil-lada africana
Xavier Aquilué (Museu d'Arqueologia de Catalunya - Empúries)

16.45 h - 17.30 h
La ceràmica africana de cuina
Ramon Járrega (ICAC)

17.30 h - 17.45 h
Pausa Break

17.45 h - 18.30 h
La ceràmica comuna en l'antiguitat tardana
Miquel Àngel Cau (Universitat de Barcelona) i Josep Maria Macias (ICAC)

18.30 h - 19.15 h
Mostra de ceràmiques
Ceramic display

Dimecres 7 d'octubre
Wednesday 7th October

10.00 h - 10.45 h
La costa oriental d'Hispania Citerior: la ceràmica comuna romana al nord-est de Catalunya

Pere Castanyer i Joaquim Tremoleda (Museu d'Arqueologia de Catalunya-Empúries)

10.45 h - 11.30 h
Las producciones republicanas y altoimperiales
Àngel Morillo (Universidad de León)

11.30 h - 12.00 h
Pausa café Coffee break

12.00 h - 12.45 h
Las ánforas como elemento de comercio
Miguel Beltrán (Museo de Zaragoza)

12.45 h - 13.30 h
Les àmfores de la Hispania Citerior
Albert Martín (Ajuntament de Cabrera de Mar)

13.30 h - 15.00 h
Pausa i visita lliure als monuments de Tarragona Break and free visit to Tarragona monuments

15.00 h - 15.45 h
Las ánforas de salazones de la Baetica
Dario Bernal (Universidad de Cádiz)

15.45 h - 16.30 h
Els segells amfòrals: consideracions socioeconòmiques
Victor Revilla (Universitat de Barcelona)

16.30 h - 16.45 h
Pausa Break

16.45 h - 17.30 h
Mostra de ceràmiques Ceramic display

17.30 h - 19.00 h
Visita al Museu Nacional d'Arqueologia de Tarragona
Visit to Museu Nacional d'Arqueologia de Tarragona

Dijous 8 d'octubre
Thursday 8th October

10.00 h - 10.45 h
La producció de àmfores en Portugal
Carlos Fabiao (Universidade de Lisboa)

10.45 h - 11.30 h
La difusió i el comerç de les àmfores a l'àrea atlàntica i continental
César Carreras (Universitat Oberta de Catalunya / ICAC)

11.30 h - 12.00 h
Pausa café Coffee break

12.00 h - 12.45 h
La producció oleària bètica: del Baetis al mont Testaccio
Piero Berni (ICAC)

12.45 h - 13.30 h
Les amphores africaines
Michel Bonifay (Centre Camille Julian-CNRS)

13.30 h - 13.45 h
Cloenda del curs Closing lecture

13.45 h - 15.30 h
Dinar de comiat Closing cocktail

15.30 h - 17.00 h
Visita a la Vil·la dels Munts (Altafulla), Aqüeducte de Tarragona i Centcelles
Trip to Vil·la dels Munts (Altafulla), Aqüeducte de Tarragona and Centcelles

17.00 h - 18.00 h
Mostra de ceràmiques al Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca de Reus (per Ramon Járrega i Jaume Massó)
Ceramic display at Museu d'Arqueologia Salvador Vilaseca de Reus (by Ramon Járrega and Jaume Massó)

Divendres 9 d'octubre
Friday 9th October

9.00 h - 20.00 h
Excursió opcional a Empúries i mostra de ceràmiques
Optional excursion to Empúries and ceramic display
A càrrec de Xavier Aquilué